

לשמוע קול תורה - פסוק השבוע

פרשת וארא

תפקיד כפול

"וַיְדַבֵּר מֶשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְהָיִיתִי עֹרֵל שְׁפָתַי וְיִדְבַּר ה' אֲלַי וְלֹא אֶלְבֹּנִי יִשְׂרָאֵל וְלֹא לִפְרֹעֹה מִלְּמִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות, יב-יג).

פסוקים אלו נושאים בחובם תעלומה הקשורה בעם ישראל.

עלעם ישראל הוטל תפקיד כבר בראשית דרכו - ללכת בדרך ה', אך נראה שהוא אינו מוכן לקיים את תפקידו.

אולם אין זה התפקיד היחיד. לעם ישראל יש תפקיד נוסף - להשפיע על כל העולם. תפקיד זה מורכב אף יותר מן הראשון, שהרי גם האומות אינן מוכנות לקבל הוראות מישראל.

וזוהי תמיהתו של משה רבנו: איך אפשר להביא את העם לקיום שליחותו הכפולה, כשגם העם וגם האומות אינם מעוניינים בכך? משה יודע שכל ניסיון לכפות את המשימות על העם יהיה כישלון. משה אומר לקב"ה שאם הכוונה היא לכפות עליהם את קיום השליחות אין לכך שום ערך, כי פעולה הנעשית כתוצאה מכפייה אינה שייכת לעושה אלא למעשה. על כך נאמר בהלכה "אונס רחמנא פטריה" (עבודה זרה נד, א), כלומר שמה שנעשה בכפייה אינו נחשב עשייה של העושה, אלא כביכול של היד של מי שכפה אותו.

לאדם שאלות ולא לוקים פתרונים. ה' מצווה, ובציוויו גלומה גם הבטחה שיציאת מצרים תצליח: כמושבני ישראל יוצאים מהמצר של פרעה הם ייצאו מעוד מצרים, ובסוף ההיסטוריה גם המצרים וכל הדומים להם יכירו בעם ישראל ובמסר של תורת ישראל.

על משה רבנו מוטל להנהיג את העם בתפקידו הכפול.

בהנהגתו יקבל עם ישראל את התורה מרצון בהר סיני, וקבלה זו תהיה תקפה לכל הדורות. ואכן על אף כל הבגידות והעזיבות במשך ההיסטוריה, הכוח והדחיפה של מעמד הר סיני מוכרים ומורגשים עד ימינו אנו. בדורנו אף זכינו למדרגה נוספת, ובה עם ישראל חוזר לארצו-למקורו.

החלק השני מסובך יותר - קשה הרבה יותר לשנות את העולם מלהשפיע רק על עם ישראל. אמנם בפרשתנו פרעה מכיר את ה' - "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (שמות ט, כז) - אך הכרה זו מושגת תחת לחץ.

ועם כל זה העולם מתקדם. הוא מתקדם וחוזר אחורה, ושוב מתקדם ושוב חוזר אחורה, ושוב מתקדם... אך על אף כל המהמורות רבים מהערכים שהתקבלו בהר סיני הפכילירושית חלק לא מבוטל מהעולם: ערכי עשרת הדיברות, יסודות בצדק חברתי, האמונה שהאדם נברא בצלם אלוקים - כל אלה הם ירושה מן התורה לעולם כולו.

שאל דוד בוצ'קו